

Statsvidenskabelig Examen.

Af

Prof., Dr. William Scharling.

I August 1890 fremkom i »Tilskueren« en Artikel om »en statistisk-økonomisk Uddannelse«, hvis Forf., Cand. Vald. Frederiksen, paa Grundlag af et »sikkert Forlydende« om en fra Fakultetet gjort Indstilling til Undervisningsministeriet angaaende en Omordning af den statsvidenskabelige Examen, fremstillede Fakultetets formentlige Plan som »et sikkert virkende, kuende Slag mod den statistisk-økonomiske Uddannelse« og i Artiklens Slutning direkte rettede en Opfordring til mig om at udtale mig om Sagen og berolige de Tvivl og Ængstelser, som Rygterne om den paatænkte Reform havde fremkaldt.

Man vil let kunne forstaa, at jeg dengang var afskaaren fra at besvare denne Henvendelse. En Professor kan selvfølgelig ikke have Frihed til at gøre endnu uafsluttede Forhandlinger, der føres dels indenfor Fakultetet, dels imellem dette og Ministeriet, til Genstand for offentlig Omtale og fri Diskussion i Pressen. Og en simpel Benægtelse af, at den givne Fremstilling af den paatænkte Reform var rigtig, vilde næppe have

fyldestgjort dem, der følte sig foruroligede ved de gængse Rygter. Da nu tilmed Kontorchef Emil Meyer kort efter i samme Tidsskrift imødegik adskillige af de Punkter i Hr. Frederiksens Artikel, som jeg kunde have haft Lyst til at gøre til Genstand for Omtale, var der for mig saa meget mindre Anledning til at tage Ordet paa det daværende Tidspunkt, og jeg foretrak da helt at tie, indtil jeg fik fuld Frihed til at lægge Fakultetets Plan frem for Offentligheden. Denne Frihed har jeg nu faaet, idet Universitetets Aarbog for 1889—90 har gengivet de imellem Fakultetet og Ministeriet indtil Maj 1891 førte Forhandlinger og disse saaledes nu foreligge Offentligheden, hvorhos de derefter yderligere fortsatte Forhandlinger nu ere bragte til et saadant Punkt, at de tør ventes afsluttede før denne Artikels Fremkomst, idet Fakultetet nu til Ministeriet har indsendt den endelige, detaillerede Plan til den Reform, hvorefter det i sin Skr. til Ministeriet af 6. Maj 1891 (se Univ. Aarbog for 1889—90 S. 123—25) havde givet dette et kort Omrids, og som Ministeriet principielt har givet sin Tilslutning i Skr. af 25. Maj s. A.

Det maa da nu strax fremhæves, at den af Hr. Frederiksen kritiserede Indstilling kun var en Del af de statsvidenskabelige Professorers Reformplan, og at Reformen i sin Helhed derfor aldeles ikke rammes af de fremsatte Indvendinger, der netop hvile paa den Formening, at hin Del var den hele Reform. Naar de dengang førte Forhandlinger kun omfattede en enkelt Del af den hele, paatænkte Reform, skyldtes dette den Omstændighed, at det fra det juridiske Fakultet fremkomne Forslag til en Omdannelse af de juridiske Examinere gjorde det nødvendigt for de statsvidenskabe-

lige Professorer saa hurtigt som muligt at udarbejde den Del af Reformen, som dels nødvendigjordes ved, dels knyttede sig til de juridiske Professorers Indstillinger, medens den øvrige Del af Reformen ikke stod i nogen Forbindelse hermed og krævede længere Overvejelse og fortsatte Forhandlinger, før den kunde forelægges Ministeriet (jfr. Skr. af 6. Maj 1891, Aarbogen S. 123).

Forinden jeg imidlertid gaar over til Sagens Historie og til Fremstillingen af selve Reformplanen, skal jeg, efter den Anledning, som Kand. Frederiksens Artikel dertil giver mig, kortelig gøre Rede for det almindelige Synspunkt, som har ledet mig — og formentlig ogsaa mine Kolleger — ved Udarbejdelsen af vor Plan.

Saaledes som Universitetsforholdene ere ordnede her i Landet, er den Prøve, hvormed Studierne afsluttes, for de fleste Fagstudiers Vedkommende — og saaledes ogsaa for det statsvidenskabelige Studiums — ikke saa meget en rent videnskabelig Prøve, men en Embedsexamen, ved hvilken der aabnes de Studerende Adgang til Statens Embeder. Ved en saadan Examens Indretning maa der da altid blive et væsentligt Hensyn at tage til de Fordringer, som i saa Henseende stilles af dem, der skulle ansætte Kandidaterne, og Examen maa for en væsentlig Del gaa ud paa at konstatere, at de Studerende ere komne i Besiddelse af de Kundskaber, som anses for nødvendige til en behørig Besørgelse af de Embeder, om hvis Besættelse der er Tale. Men gælder dette i al Almindelighed, saa gælder det ganske særlig, hvor der er Tale om to tildels med hinanden konkurrerende Embedsexaminer, saaledes som

Tilfældet for saa vidt er med den juridiske og den statsvidenskabelige, som de tildels aabne Adgang til de samme Stillinger og det derhos staar dem, der besætte disse, frit i hvert enkelt Tilfælde at træffe deres Valg imellem juridiske og statsvidenskabelige Kandidater. Det har lige siden statsvidenskabelig Examens Oprettelse netop været dens svage Side — og været i høj Grad til Skade for de statsvidenskabelige Kandidater —, at den aldrig er forekommet den højere Administrations Mænd helt tilfredsstillende og efter deres Formening ikke har givet samme Betryggelse for de Paagældendes behørig Uddannelse til administrativ Virksomhed som den juridiske Embedsexamen. Selv om denne Opfattelse var helt ugrundet, vilde det være højst uforstandigt, om de statsvidenskabelige Professorer ikke vilde tage Hensyn til dens Existens, naar der bliver Spørgsmaal om en Omdannelse af Examensstudiet; men det maa jo tilmed erkendes, at den ikke er ganske uberettiget, fordi den juridiske Kundskab, som de statsvidenskabelige Kandidater nu faa, er for mangelfuld til at give dem en virkelig juridisk Uddannelse og tilmed lader dem forblive ukendte med vigtige Dele af det juridiske System, hvortil Kendskab ikke tør savnes paa Administrationens højere Pladser, navnlig hele Processen. Spørgsmaalet om en Embedsreform har derfor for de statsvidenskabelige Professorer ikke været — og hverken kunnet eller burdet være — dette: hvorledes bør Examen ordnes for at give os fuld Vished om, at de Studerende have modtaget en grundig og indgaaende Kundskab til Økonomi og Statistik, — men derimod dette: hvorledes bør Examen ordnes, for at de, der besætte Pladserne i den højere Administration, skulle føle sig for-

vissede om, at statsvidenskabelige Ansøgere om disse ere fuldt saa kvalificerede til disse Stillinger, som juridiske Kandidater; thi uden denne Forvisning ville hine altid, selv om de nok saa meget anerkende den abstrakte Ret til at komme i Betragtning, i ethvert konkret Tilfælde lade dem staa tilbage i Konkurrencen med juridiske Kandidater.

Overfor dette Spørgsmaal maa det da erindres, at man hverken kan vente eller fordre, at Mænd, der have Grund til at mene om sig selv, at de gøre udmærket Fyldest i de dem betroede Embeder, skulde erkende, at de vilde kunne gøre endnu bedre Fyldest, dersom de vare i Besiddelse af en Kundskab og Indsigt, som de, netop fordi de ikke besidde den, aldeles ikke savne, medens paa den anden Side netop den særlige Uddannelse, hvorefter de ere i Besiddelse, forekommer dem uundværlig for de Stillinger, de beklæde og have beklædt. Der kan derfor kun være Tale om, af en statsvidenskabelig Examen, som skal forekomme dem fyldestgørende, at udelade saadanne juridiske Fag, der staa i saa fjern Forbindelse med de Administrationen underlagte Sager, at de uden Skade menes at kunne erstattes af andre, der give den samme almindelige Uddannelse, som er det nærmeste Formaal med hine Fag, og derhos meddele Kundskaber, som dog i og for sig maa erkendes at være af Betydning i Administrationen. Naar det da paa den anden Side fastholdes, at der skal meddeles en saadan juridisk Uddannelse, som giver en virkelig juridisk Indsigt, vil det — ogsaa af praktiske Hensyn — ligge nær, at kræve den samme Uddannelse, som den nye juridiske »Fællesexamen« giver, og altsaa lade denne blive første Del af statsvidenskabelig

Examen. Spørgsmaalet indskrænkes da til dette: hvilke Fag kunne udelades af den juridiske Embedsexamens anden Del? Og da det tør betragtes som givet, at statsvidenskabelige Kandidater skulle have Kendskab baade til dansk Statsret og til Folkeret, bliver det naturlige Resultat, at Romerretten, almindelig Retslære, Rets-historie og Søret blive de Fag, som der kan være Tale om at udelade og erstatte med økonomisk-statistiske Fag.

Omtrent det samme Resultat vil man komme til fra en mere almindelig Betragtning af Forholdene. Thi naar det er givet, at de statsvidenskabelige Studerendes juridiske Uddannelse er for svag og maa gøres fyldigere og mere omfattende, og Examen paa den anden Side ikke tør gøres i væsentlig Grad vanskeligere og kræve betydelig længere Tid end nu, da kan hin Fordring kun fyldestgøres ved dels at opgive den politiske Historie, dels at indskrænke de økonomisk-statistiske Fag ved at lade statsvidenskabelig Encyclopædi og sammenlignende Statistik falde bort og indordne Hovedprinciperne af Statistikens Theori under Fremstillingen af Statistiken. At den økonomisk-statistiske Side af Studiet herved bliver mere begrænset og kommer til at spille en mere underordnet Rolle end før, er klart; men paa den anden Side er dette uundgaaeligt, naar man vil naa det Maal, der efter de statsvidenskabelige Professorers Mening bør være Hovedformaalet for Reformen: at skaffe de statsvidenskabelige Kandidater effektiv Adgang til Centraladministrationen med Udsigt til at kunne rykke op til dennes øverste Pladser, — hvad der atter er Betingelsen for, at Kendskab til Økonomi og Statistik kan blive saaledes repræsenteret i

Administrationen, at Ønsket om en noget fyldigere Uddannelse i disse Fag senere ogsaa fra deres Side tør ventes at vinde Anerkendelse. Og paa den anden Side vilde der kun da være Grund til at klage over denne Begrænsning af Økonomien og Statistiken, dersom det dermed var givet, at selve Studiet af disse Fag ved Københavns Universitet maatte indskrænkes i tilsvarende Grad. Men dette er ikke og har ikke været vor Mening. Det maatte nemlig strax være os klart, at, medens det var en nødvendig Betingelse for at skaffe statsvidenskabelige Kandidater Adgang til den egenlige Central-administration og særlig dennes overordnede Stillinger at bibringe dem en videre gaaende juridisk Uddannelse end nu, vilde det være højst urimeligt at besvære de statsvidenskabelige Kandidater hermed, som ikke attraaede disse Stillinger, men derimod fremdeles — som Tilfældet hidtil har været med et større Antal af dem — vilde søge Ansættelser under Toldvæsenet, Postvæsenet og lignende Grene af Administrationen, i hvilke en mere omfattende juridisk Viden end nu ikke er fornøden, eller som søge Ansættelse i Banker eller lignende Virksomheder, hvor den tildels er overflødig. Overfor disse Studerende kunde der ved en Reform af Examen snarere blive Spørgsmaal om en Indskrænkning af de juridiske Fag til Gunst for de økonomisk-statistiske. Men den Opgave, paa den ene Side at give nogle af de statsvidenskabelige Studerende en videre gaaende juridisk Uddannelse, paa den anden Side at befri andre af de Studerende for en formentlig unødigt juridisk Ballast, kunde efter Omstændighederne kun løses paa én Maade, nemlig ved at lade den nuværende statsvidenskabelige Examen afløse af to nye Examinier.

Naar vi desuagtet fra først af i vore Indstillinger til Ministeriet kun have beskæftiget os med den ene, den førstnævnte, Side af Opgaven, har dette haft sin naturlige Grund i de Forhold, der fremkaldte disse vore Indstillinger til Ministeriet og hvorom Universitetets Aarbog nu giver fuld Oplysning.

Under 14. Novbr. 1888 havde nemlig det juridiske Fakultet til Kultusministeriet indsendt et Forslag til Omordning af de juridiske Examinere ved Københavns Universitet, der i det Væsentlige gik ud paa istedenfor den dansk-juridiske Examen og den fuldstændige juridiske Embedsexamen at indføre to juridiske Embedsexaminere, en af lavere og en af højere Grad, saaledes, at ogsaa de, der havde taget juridisk Examen af lavere Grad, — som kun skulde omfatte: alm. Retslære, Civilret, Strafferet og Proces —, skulde kaldes *candidati juris* og som saadanne have Adgang til den større Del af de juridiske Embeder, idet det navnlig var Adgangen til de kollegiale Retter, for hvilke Examen af højere Grad blev Betingelsen. De statsvidenskabelige Professorer, som allerede under Fakultetets Forhandlinger om dette Forslag havde rejst det Spørgsmaal, om der ikke samtidig burde søges opnaaet en Forandring ogsaa af statsvidenskabelig Examen, uden at det dog var lykkedes at finde en Ordning af denne, som ret kunde passe sammen med foranstaaende Forslag, indsendte, efter at Kultusministeriet under 22. Novbr. havde begæret Konsistoriums Udtalelse over Forslaget, den 13. Decbr. en Skrivelse til Ministeriet, hvori de gjorde gældende, at den Tilgang af Studerende til det statsvidenskabelige Studium, som til Trods for, at der ikke var tilsikret dem, der underkastede sig statsvidenskabelig Examen,

nogen udelukkende Ret til visse Embeder, dog faktisk hidtil havde fundet Sted, utvivlsomt for største Delen skyldtes den Omstændighed, at nævnte Examen hidtil var bleven anset for at være lettere end fuldstændig juridisk Examen og som Regel havde kunnet tages i kortere Tid; men at der, naar der nu paatænkte oprettet en Examen af lavere Grad, der dog formentlig vilde blive betegnet som »juridisk Embedsexamen« og give Adgang til den store Mængde af juridiske Embeder, var al Grund til at befrygte, at Tilgangen til det statsvidenskabelige Studium, der vilde kræve mindst lige saa lang Tid og dog ikke give den samme Adgang til Administrationens højere Stillinger, medens Adgang til Sagførervirksomhed var absolut afskaaren, saa godt som helt vilde standse. Det tilføjedes, at et saadant Resultat vilde være saa meget uheldigere, som det allerede forholdsvis ringe Kendskab til Nationaløkonomi og Finansvidenskab, der nu fandtes i Administrationen, fuldstændig vilde forsvinde, idet der jo af de juridiske Kandidater ikke krævedes det allerringeste Kendskab til disse for Administrationen dog saa vigtige og betydningsfulde Fag.

I Henhold til disse Betragtninger udtaltes det dernæst, at den foreslaaede Reform af de juridiske Examinere med Nødvendighed maatte føre hen til en Omdannelse ogsaa af den statsvidenskabelige Examen. Opgaven burde da i saa Fald være den, saa vidt mulig at afhjælpe nogle af de Ulemper, hvorunder de statsvidenskabelige Kandidater — og dermed selve Studiet — for Tiden led. Formaålet maatte derfor snarest blive det, at skaffe dem en saadan Uddannelse, at de i højere Grad kunde optage Konkurrencen med de juridiske

Kandidater, for saa vidt angik Adgang til administrative Stillinger, og derhos kunde erholde Adgang til den Sagførervirksomhed, hvorfra de nu vare absolut afskaarne, uagtet der ingen Tvivl kunde være om, at de i almindelig Dannelse, Udvikling og Modenhed langt overgik de danske Jurister, der desuagtet ikke blot havde en særlig Adkomst til at blive Sagførere, men derved tillige aabnede sig Adgang til saadanne private Stillinger, for hvilke det statsvidenskabelige Studium ellers maatte synes at give en god Fordannelse, saasom Godsforvalter- og lignende Stillinger. At det nævnte Formaal kun kunde naas ved en Forstærkning af det juridiske Element i Studiet, var de statsvidenskabelige Professorer klart, og ligesaa, at der kun kunde skaffes Plads hertil ved en Begrænsning af det Omfang, hvori de statsvidenskabelige Discipliner nu doceredes. Men denne Konsekvens vare de fuldt rede til at akceptere, ligesom de ogsaa troede, at det vilde kunne ske, uden at der sloges noget væsentligt af paa den økonomiske og finansielle Uddannelse, der var og maatte være Hovedsagen ved deres Studium. Og hvad Forstærkningen af det juridiske Element i Studiet angik, vare de fremdeles enige i — og enige med deres Censorer i —, at den maatte bestaa i Optagelse af de to Discipliner: Proces og Strafferet.

Som den Ordning af de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examiners, der fra de statsvidenskabelige Professorers Standpunkt ubetinget syntes den heldigste, angaves da følgende:

1) En juridisk Examen af lavere Grad, der kunde træde istedenfor den nuværende Examen for Ustuderede og give samme Adgang til Sagførervirksomhed m. v.

2) To særskilte Tillægsexaminer, af hvilke hver især blev anden Del til førnævnte Examen som første Del, og af hvilke den ene — juridiske — gav særlig Adgang til de kollegiale Retter, medens den anden — statsvidenskabelige — gav særlig Adgang til de administrative Embeder.

Til en saadan Ordning vilde det foreliggende Forslag om en Omordning af de juridiske Examiner ikke kunne benyttes uden væsentlige Modifikationer, som nærmere angaves.

Da Ministeriet ganske billigede de i denne Skrivelse fremsatte Betragtninger om Forholdet imellem de juridiske og statsvidenskabelige Examiner og Studier, sendte det allerede den 22. Decbr. Skrivelsen til Konsistorium, der dernæst i Skr. af 13. Januar 1889 anmodede det rets- og statsvidenskabelige Fakultet om at tage det samlede Examensspørgsmaal under fornyet Overvejelse, idet man ogsaa fra Konsistoriums Side havde haft forskellige Betæneligheder overfor det tidligere fremsendte Forslag til Omordning af de juridiske Examiner.

Ved de derefter i Løbet af et Aar førte Forhandlinger opnaaedes der fuldstændig Enighed i det samlede rets- og statsvidenskabelige Fakultet om en ny Ordning af de under Fakultetet hørende Examiner. Under 14. Maj 1890 fremsendte Fakultetet til Konsistorium en ny Indstilling, der i nær Overensstemmelse med de foran nævnte, fra de statsvidenskabelige Professorer fremsatte, Antydninger omfattede ikke blot de juridiske Examiner, men ogsaa den statsvidenskabelige Examen, dog kun for saa vidt denne stod i Forbindelse med hine, idet der ingen Grund var til at opholde disse Forhandlinger

ved Overvejelsen af, hvorledes Forholdene burde ordnes for de Studerende, der attraaede Ansættelse i Stillinger, ved hvilke en egentlig juridisk Uddannelse ikke kunde anses for nødvendig. Resultatet af denne Indstilling blev Anordning af 26. Septbr. 1890 om Indretningen af de juridiske Examinere, der delvis er traadt i Kraft ved den nu i Vinteren 1891—92 afholdte Examen. Denne Anordning kom derimod ikke til at omfatte statsvidenskabelig Examen. Ifølge de statsvidenskabelige Professorers Udtalelser betragtede nemlig Ministeriet deres Tilslutning til den foreliggende Plan som betinget af, at der til Gengæld for den foreslaaede Udvidelse af Examensfordringerne, hvorved Studietiden formentlig vilde blive omtrent den samme som for det juridiske Examensstudium, forskaffedes de statsvidenskabelige Kandidater en tilsvarende Udvidelse af deres Rettigheder. Ministeriet havde derfor anset det for nødvendigt, inden der foretoges videre i Sagen, ved Forhandling med de andre Ministerier at søge tilvejebragt saa betryggende Garantier som muligt for, at Forslaget for den statsvidenskabelige Examens Vedkommende kunde komme til at svare til sin Hensigt. Da imidlertid hverken Indenrigs- eller Finansministeriet vilde give et saadant Tilsagn, idet der formentlig ikke kunde paaregnes den fornødne jævne og stadige Afgang fra Ministerierne, naar disse udelukkende eller dog overvejende besattes med statsvidenskabelige Kandidater, saa længe disse ikke vilde kunde finde Ansættelse i Underdommerembeder, ansaa Ministeriet det for rettest at give de statsvidenskabelige Professorer Lejlighed til paany at tage Sagen under Overvejelse.

Under 12. Septbr. udtalte de statsvidenskabelige

Professorer, at Ministeriets Forudsætning var ganske rigtig; de havde troet at kunne gaa ud fra, at det vilde blive erkendt, at de statsvidenskabelige Kandidater efter den foreslaaede Reform, der vilde skaffe dem ganske samme Uddannelse i den gældende danske Ret som de juridiske Kandidater, og derhos tillige det for Administrationen efter deres Overbevisning uundværlige Kendskab til Nationaløkonomi, Finansvidenskab og Danmarks Statistik, som disse ganske savnede, i fortrinligere Grad end disse vilde være skikkede til administrativ Virksomhed, og at der derfor vilde blive indrømmet dem, om ikke udelukkende, saa i alt Fald en fortrinlig Adgang til alle egentlig administrative Embeder, navnlig altsaa til selve Ministerierne med Undtagelse af Justitsministeriet, samt til Amtmands-, Borgmester- og Amtsforvalterembeder. Naar nu særlig Indenrigsministeriet formente, at Adgang til de sidstnævnte Embeder ikke vilde aabne tilstrækkeligt Avancement ud fra Ministerierne, maatte det mulig erkendes, at en saadan Frygt kunde vise sig begrundet, saafremt der ikke tillige aabnedes de statsvidenskabelige Kandidater Adgang til de saakaldte Underdommerembeder, der i Virkeligheden under den nuværende Ordning fuldt saa meget havde en administrativ som en dømmende Virksomhed. Under de foreliggende Omstændigheder maatte de statsvidenskabelige Professorer derfor, da den Forudsætning om udvidede Rettigheder for de statsvidenskabelige Kandidater, hvorfra de vare gaaede ud, var bristet, anse det for betænkeligt at fastholde den foreslaaede betydelige Skærpelse af Examen, medens det derimod burde overvejes, om der ikke ved nogle mindre betydelige Forandringer i den nugældende Studieplan for det stats-

videnskabelige Studium med tilhørende Examen kunde forskaffes de statsvidenskabelige Kandidater Adgang til Stillinger og Virksomheder, som nu vare lukkede for dem, navnlig Sagførervirksomheden, og de udbad sig derfor Tid til en omhyggelig Overvejelse af dette Spørgsmaal.

Naar de statsvidenskabelige Professorer paa dette Punkt vege tilbage for en Gennemførelse af deres hidtidige Plan til en Omdannelse af Examen og mente at maatte opgive denne, havde dette sin Grund deri, at de hidtil vare gaaede ud fra, at det, naar den skærpede Examen tillige gav betydeligt større Rettigheder og aabnede væsentlig gunstigere Udsigter, vilde blive Hovedmassen af de statsvidenskabelige Studerende, der vilde bestemme sig for at tage denne Examen. Af denne Grund havde man da heller ikke haft Betænkelighed ved at gennemføre denne Omordning for sig i umiddelbar Forbindelse med Omordningen af de juridiske Examinere, medens man ønskede endnu noget nærmere at overveje, hvorledes man hensigtsmæssigst kunde indrette en Examen for den formentlig mindre Del af de Studerende, som ikke ønskede at underkaste sig den skærpede Examen med den derved nødvendiggjorte Forlængelse af Studietiden. Under de foreliggende Omstændigheder mente man derimod at maatte gaa ud fra, at det maaske kun vilde blive en mindre Del af de Studerende, som vilde indlade sig paa et langvarigere og vanskeligere Studium, og at det derfor blev en fuldt saa vigtig Del af Opgaven at omordne Examen for dem, der ikke vilde indlade sig derpaa og som nu snarest maatte ventes at ville blive den større Del af de Studerende. Indretningen af de to nye Examinere, der skulde afløse den

hidtilværende, burde derfor nu gaa jævnsides og samtidig træde i Kraft. En nøjere Overvejelse førte dem derhos til det Resultat, at det var den sidstnævnte Examen, der nu maatte undergaa Forandring og ordnes noget anderledes, end man hidtil havde tænkt sig, medens der derimod, naar man vilde give statsvidenskabelig Examen et mere juridisk Præg og særlig lade den bane Vej baade for Sagførervirksomhed og for Indtrædelse i Centraladministrationen, næppe lod sig finde nogen bedre Form end den hidtil foreslaaede, ligesom det ogsaa fandtes rettest at bibeholde Navnet »statsvidenskabelig Embedsexamen« for denne og give den anden Examen et nyt Navn, da den i Formen kom til at afvige nok saa meget fra den hidtidige Examen som hin.

Under 6. Maj 1891 udtalte derfor de statsvidenskabelige Professorer i en ny Skrivelse til Ministeriet, at de vedblivende maatte anse den tidligere foreslaaede Ordning af den statsvidenskabelige Examen — med en Fællesprøve lig med første Del af den fuldstændige juridiske Examen og en anden Del, bestaaende af en Prøve i de særlig statsvidenskabelige Fag — for den bedste, naar der samtidig indførtes en særlig Examensprøve i de økonomiske Fag for dem, der ikke mente at have Brug for en egentlig juridisk Uddannelse, og at de derfor nu troede at burde fremsætte deres Plan i dens Helhed, hvortil man ikke hidtil havde fundet tilstrækkelig Anledning. De udtalte derhos det Haab, at det nok vilde vise sig, at den Uddannelse, som de statsvidenskabelige Kandidater vilde faa efter den foreslaaede Ordning, var baade videnskabelig værdifuld og tillige svarede til det praktiske Livs Krav, og at, naar

saa var, vilde de nok lidt efter lidt vinde saaledes frem baade i Administrationens Embedsstillinger og i private Stillinger, at det vilde give tilstrækkelig Opfordring til, at et passende Antal Studerende vilde underkaste sig den statsvidenskabelige Embedsexamen i dennes nye Form.

Ved den foreslaaede Ordning af denne, fortsatte Skrivelsen, og den dertil knyttede Universitets-Undervisning fyldestgjordes imidlertid ikke de Krav, som fra forskellige Sider stilledes til Universitetets Virksomhed i de sociale Fag. Der var Adskillige, som ønskede at studere de nationaløkonomiske Fag og Statistik uden at knytte disse Studier til et ret omfattende juridisk Studium. Foruden saadanne Personer, som vilde studere de sociale Fag for deres egen Skyld eller for at virke som Lærer særlig i disse Fag — saaledes bl. a. ved Højskolerne —, fandtes der adskillige Videnskabsdyrkere fra andre Fag, t. Ex. Historie, Geografi, Filosofi m. fl., der kunde ønske at benytte de nationaløkonomiske Fag som Udgangspunkt og Støtte for deres egentlige Fagstudium. Det var heller ikke saa sjældent, at Forretningsfolk af forskellige Brancher ønskede at studere Nationaløkonomi, og endelig var der en ret udbredt Trang til Indsigt i Statistikens Methode. Det var jo i den nyere Tid blevet mere og mere almindeligt i en Mængde Fag at benytte den induktive Methode istedenfor den blotte logiske Deduktion, og herved var man kommen ind paa i vid Udstrækning at anvende Statistik : en rationel Benyttelse af Masse-Erfaringer. Det var ikke blot i Videnskaben, men ogsaa i det praktiske Liv, at man fandt Statistiken anvendt som det vigtigste Hjælpemiddel ved en Mængde Undersøgelser; men de

statistiske Methoder, der jævnlig anvendtes, vare desværre, og det ikke mindst ved videnskabelige Undersøgelser (t. Ex. ved adskillige medicinske Doktordisputatser), ingenlunde tilfredsstillende, fordi de Personer, der benyttede statistiske Undersøgelser, vare saa temmelig ukendte med den rette Methode for disses Anvendelse. Der turde derfor i ikke ringe Grad trænges til Vejledning i rationel Anvendelse af Statistiken.

De Ønsker og Krav paa Uddannelse i økonomiske og statistiske Kundskaber, som saaledes fra forskellige Sider gjorde sig gældende, vilde vanskeligt kunne fyldestgøres ved en enkelt bestemt Form for en økonomisk-statistisk Examen. Medens nogle af de nys berørte Personer kun ønskede et kort Kursus i et enkelt Fag, vilde utvivlsomt Adskillige sætte Pris paa at kunne foretage et videre gaaende Studium af flere beslægtede eller nær naturligt sammenhørende Fag og derhos at kunne afslutte et saadant Studium med en Examen, og det anbefalede sig derfor i høj Grad at indrette en økonomisk-statistisk Examen efter det ved Skoleembedsexamen givne Mønster, nærmest i Magisterkonferensens Form, saaledes at der gaves de Paagældende Adgang til selv indenfor en vis Ramme at udpege det Fag, de ønskede at gøre til Hovedfag, — hvilket dog her maatte blive enten Økonomi eller Statistik —, medens der ved Siden heraf krævedes Prøve i forskellige Bifag, ved hvis Valg der dog maatte tages Hensyn til, at de skulde kunne doceres af de for Haanden værende Lærerkrafter. For derhos at kunne meddele en saadan videre gaaende Indøvelse i Statistik, som foran berørt, vilde det være hensigtsmæssigt at faa oprettet et »statistisk Laboratorium«, hvor man kunde afholde de praktiske Øvelser og give den

mere specielle Undervisning, som den sidst omhandlede Examen vilde gøre Krav paa og tildels forudsatte.

Efter at Ministeriet i Skr. af 25. Maj 1891 havde udtalt sin Samstemmen i de saaledes udviklede Anskuelser, have de statsvidenskabelige Professorer derefter udarbejdet en af Fakultetet og Konsistorium tiltraadt Plan for en Omordning af den nuværende statsvidenskabelige Examen og dens Afløsning af to forskellige Examinere, for hvilke der nu skal blive gjort nærmere Rede.

Forinden jeg gaar over hertil, skal jeg blot gøre et Par korte Bemærkninger om nogle af de Anker, som i de foran nævnte Artikler ere fremsatte imod det nuværende statsvidenskabelige Studium samt de dertil knyttede Forslag til en ny Ordning.

Hovedanken, som endog ved første Øjekast synes en absolut Fordømmelse af det hele Studium, der er bleven betegnet som »et Kaos af theoretisk Viden«, gaar ud paa, at den hele Uddannelse er »saa udelukkende theoretisk, at den helt savner Karakter af en Uddannelse til praktiske Livsstillinger«. Overfor denne Anke, der ofte i forskellig Form høres fremsat imod de forskellige Universitetsstudier, maa det bestemt siges, at den i sit Væsen beror paa en Misforstaaelse af Universitetets Opgave. Hvor ønskeligt det end kan være, at de unge Mænd, der enten skulle træde ind i Statens Tjeneste eller søge Anbringelse i mere praktiske Virksomheder, ikke ere uden praktisk Kendskab til Forretningsvirksomhed, saa er det og kan det dog ikke være Universitetets

Opgave at meddele en saadan praktisk Uddannelse, som de fleste af dets Lærere ikke selv ere i Besiddelse af, ligesom Universitetet aldeles ikke er udstyret med det fornødne Apparat til en saadan Indøvelse i praktisk Færdighed, som i Virkeligheden kun kan naas ved umiddelbar Syslen med det praktiske Livs Opgaver. Det viser sig da ogsaa, at t. Ex. Hr. Frederiksen foreslaar denne Uddannelse tilvejebragt ved en vis Tids Arbejde »paa et administrativt Kontor, et af Trafikvæsenets Bogholderikontorer, et statistisk Kontor, et Forsikringskontor, et Bank-, Vexeller- eller almindeligt Forretningskontor.« Men Enhver vil vide, at saadanne Kontorer aldeles ikke staa til Universitetets Disposition, og at det fuldstændigt savner Myndighed til at skaffe de Studerende Adgang til at arbejde i saadanne Kontorer. Det vilde derfor være ganske urimeligt, om man fra Universitetets Side vilde kræve en vis Tids Virksomhed i disse som Betingelse for at admitttere de Studerende til at tage en Universitetsexamen. Hvad iøvrigt angaar Vanskeligheden ved overhovedet at finde Kontorer og Virksomheder, som ville paatage sig at modtage unge Studerende til en kortvarig Uddannelse, saavel som Nyttens og Værdien af en saadan kortere Tids Syslen med slige Kontorers mest elementære Arbejder, kan jeg ganske henholde mig til Kontorchef Meyers Udvikling.

Hermed er det jo imidlertid ikke sagt, at det skulde være umuligt at bibringe de Studerende et vist Kendskab til forskellige Forretningsvirksomheders praktiske Side. Men for saa vidt dette skal gaa ud over den almindelige Indsigt i de forskellige Detailforretningers Natur og de deraf flydende almindelige Regler for

deres Udøvelse, saaledes som de meddeles t. Ex. i Forelæsninger over Bankpolitik, og for saa vidt der er Tale om Bibringelse af en egentlig praktisk Færdighed, kan dette, saafremt den overhovedet kan erhverves udenfor det virkelige Forretningsliv selv, kun ske igennem egentlige Fagskoler med et særlig derpaa beregnet Apparat. At saadanne kunne knyttes til og staa i en vis Forbindelse med Universitetet, skal gærne indrømmes; men den hele Undervisning maa dog blive af en ganske anden Art end den, der meddeles paa Universitetet og som dette er indrettet paa at skulle give.

Universitetet er en videnskabelig Højskole, hvis Formaal er at bibringe de Studerende en videnskabelig Uddannelse. Dette vil selvfølgelig ikke sige, at den skal uddanne dem til Videnskabsmænd; thi saa vist som kun de Færreste af dem besidde de dertil fornødne Evner og øvrige Betingelser, vilde en herpaa beregnet almindelig Undervisning være et absolut Misgreb. Men en videnskabelig Undervisning betyder en saadan, for hvilken det skolemæssig meddelte og tilegnede Kundskabsstof kun er Midlet til en personlig Uddannelse, der sætter den Paagældende i Stand til selvstændig og paa egen Haand at bedømme og værdsætte de mangfoldige i selve Livet mødende Forhold, som ikke kunne udtømmes ved nok saa omfattende og indgaaende Regler og Forskrifter fra Skolens Side. Formaalet er derfor ikke at bibringe de Studerende et vist Maal af praktisk Færdighed, men derimod igennem Tilegnelsen af en vis Kundskabsfylde at udvikle deres Dømmekraft, deres logiske Sans og deres Kritik saa vel som deres Hukommelse, og derved sætte dem i Stand til paa egen Haand

at afgøre alle de konkrete Spørgsmaal, som senere ville møde dem i Livet. Naar dette Formaals ikke altid fremtræder tilstrækkeligt dominerende, er det, fordi Staten, idet den har gjort Universitetet til samtidig at være en Embedsskole, kræver en vis bestemt Kundskabsmasse meddelt, som ikke altid tjener hint Formaals og stundom stiller det noget i Skygge. Men ethvert Skridt, som man gaar videre i denne Retning ved ogsaa at fordre af Universitetet, at det skal bibringe de Studerende rent praktiske Færdigheder som f. Ex. Bogholderi, vil kun yderligere vanskeliggøre det, som er og bliver Universitetets egentlige og væsentlige Gerning.

Derimod er det naturligvis en anden Sag, at man indenfor den Ramme af Fag, som naturlig egne sig for Universitetets Undervisning, søger, saa vidt det lader sig gøre, i særlige Kursus og ved Hjælp af et eget Undervisningsapparat at indøve de Studerende i den praktiske Udøvelse af den Indsigt og Kundskab, som meddeles dem, og giver dem saadan Anvisning hertil og Vejledning heri, som overhovedet kan gives der, hvor man ikke har med selve Livets Stof at gøre, altsaa, om man vil, paa mere theoretisk Maade. Det er i dette Øjemed, at vi have søgt en Bevilling til Oprettelse af et eget, til Universitetet knyttet, Institut, et statistisk Laboratorium, og der vil forhaabentlig herigennem kunne bibringes de Studerende en langt bedre Uddannelse i Statistik, end det hidtil har været muligt, idet man der vil kunne lære de Studerende at anvende det foreliggende Materiale til statistiske Undersøgelser og dermed at faa Øjet op for, hvilke Krav der fra dette

Synspunkt maa stilles til det statistiske Materiales Optagelse, Skemaernes Udarbejdelse m. v.

Endnu et Par Ord om Universitetets Læremidler: Disse ere: Forelæsninger, Examinatorier, skriftlige Øvelser. I de senere Aar er der blevet lagt betydelig mere Vægt paa de to sidstnævnte Øvelser end tidligere, hvad der utvivlsomt er rigtigt og heldigt. Men mindre heldigt er det, at samtidig Forelæsningernes Betydning synes at staa mindre klar for mange af de Studerende, idet de væsentlig kun opfattes som et Middel til at erstatte Haandbøger eller Lærebøger, hvor saadanne savnes*). At Savnet af saadanne Bøger gør det nødvendigt at indrette Forelæsningerne paa at meddele de Studerende det positive Stof, som de ikke kunne undvære ved deres Forelæsninger, er rigtigt nok, og ligeledes, at dette delvis giver Forelæsningerne en noget anden Karakter, end de ellers vilde kunne have; men selv hvor denne Nødvendighed er tilstede, er Forelæsningernes Betydning dog ingenlunde udtømt hermed, og

*) Naar Hr. Frederiksen siger: »At Universitetet ikke kræver Haandbøger udgivne af sine Professorer mod at overtage den pekuniære Risiko ved Udgivelsen, er ufatteligt«, maa det hertil bemærkes, at den pekuniære Risiko — skønt den ogsaa kan have sin Betydning — ingenlunde er den Vanskelighed, hvorpaa Udgivelsen af Haandbøger strander. Men Udarbejdelsen af saadanne kræver særdeles meget Arbejde og derfor en Tid, som ikke altid haves til Raadighed. Det turde være bekendt nok, at Prof. Falbe Hansen og jeg siden 1876 have arbejdet paa en Haandbog i Danmarks Statistik, som først blev tilendebragt i 1891; at vi ikke ved Siden af og samtidig have kunnet udarbejde Haandbøger i Nationaløkonomi og Finansvidenskab, vil sikkert Ingen, der har lidt Begreb om det Arbejde, Udarbejdelsen af saadanne kræver, bebrejde os. Først nu er Tiden kommen, da vi kunne tænke paa at tage fat paa dette Arbejde.

det er en stor Misforstaaelse, naar de Studerende ofte tro, at de i saa Fald lige saa godt kunne laane et Kollegiehefte hos en Kammerat. Thi selve Foredraget og den dermed forbundne Nedskrivning fra de Studerendes Side gør Tilegnelsen langt lettere og langt mere levende, end Læsningen af en trykt Bog. Og naar Foredraget i saa Henseende ikke altid kommer til sin Ret, behøver det ingenlunde at være vedkommende Professors Skyld. For mit eget Vedkommende maa jeg saaledes sige, at, naar jeg i Aarenes Løb mere og mere er gaaet over til at foredrage saa langsomt, at det nærmer sig til et diktatmæssigt Foredrag, er det udelukkende — og imod mit eget Ønske — sket, fordi jeg har mærket, at de Studerende foretrak dette og at de hørte mine Forelæsninger med saa meget større Vedholdenhed og Opmærksomhed, som jeg lempede mig efter deres Ønsker i saa Henseende. Selv betragter jeg det ikke som noget Fremskridt, tvært imod. Men naar Hr. Frederiksen siger: »Saa utroligt det lyder, florerer Diktatforelæsningen endnu i de fleste økonomiske og statistiske*) Fag«, maa jeg dog for mit Vedkommende — og jeg antager, at noget Lignende gælder mine Kolleger — gøre en bestemt Indsigelse herimod. Thi ved en »Diktatforelæsning« forstaar man i Almindelighed, at en forud nedskreven Fremstilling dikteres til Afskrivning; og at den i saa Fald lige saa gjerne kunde trykkes eller paa anden Maade mangfoldiggøres og at dette vilde være en stor Tidsbesparelse for de Studerende, skal gjerne erkendes. Men for mit eget

*) At statistiske Meddelelser, hvor saadanne ere nødvendige, maa meddeles diktatmæssig, saafremt de skulle kunne optegnes nøjagtigt, er vel en Selvfølge.

Vedkommende er Forholdet dette, at Foredraget, selv om det holdes saa langsomt, at det kan kaldes diktatmæssigt, formes i selve Øjeblikket paa Kathedret paa Grundlag af Optegnelser, der slet ikke foreligge i en saadan Form, at de kunde overgives de Studerende til Benyttelse, end sige udgives i Trykken eller paa anden Maade mangfoldiggøres. Min Fremstilling kommer saaledes først til at foreligge i en læselig Form, idet den nedskrives af Tilhørerne; men denne Form kan ikke fyldestgøre de Fordringer, jeg stiller — og bør stille — til en til Udgivelse bestemt Haandbog, idet ikke faa Partier endnu trænge til en fornyet Gennemarbejdelse. Uagtet jeg nu i over tyve Aar har holdt Forelæsninger over Nationaløkonomi, vil derfor Udarbejdelsen af en Haandbog deri være et Arbejde, som vilde kræve Aar — og det selv om jeg havde en større samlet Arbejdstid til literært Arbejde, end jeg ved Tidernes Ugunst har haft i de senere Aar.

Hvad dernæst angaar den Samling af Studiefag, som nu ere henlagte til statsvidenskabelig Examen, vil en nøje Overvejelse sikkert føre Andre — som den har ført os Professorer — til den Erkendelse, at dette saa langt fra er et »Kaos«, at de tværtimod ere valgte med megen Skønsomhed. Det har i alt Fald været Resultatet af vore meget indgaaende Overvejelser af, hvilke Fag der burde knyttes til den nye økonomisk-statistiske Examen, at der vel var visse Modifikationers at anbefale, men at man i alt Væsentligt maatte beholde de nuværende Studiefag*). Der er nemlig i Virkeligheden

*) I Virkeligheden har jo ogsaa Hr. Frederiksen beholdt det meste af dem — skønt tildels med andre Betegnelser — i den af ham anbefalede Examensplan. At Nationaløkonomi,

en naturlig Forbindelse imellem alle de Fag, som nu ere henlagte til det statsvidenskabelige Studium. Fejlen er kun den, som ogsaa stærkt fremhævet af Hr. Emil Meyer, at der er tillagt de økonomisk-statistiske Fag en altfor ringe Vægt i Forhold til de øvrige Fag og at de derfor ikke, saaledes som de burde, fremtræde som det hele Studiums egentlige Kærnepunkt, hvorfor de heller ikke af de Studerende gøres til Genstand for et saa indgaaende Studium, som de have Krav paa. Det er dette Hovedsynspunkt, som ligger til Grund for den Plan, vi have udarbejdet for en ny Ordning af Examen. Derimod har det vist sig, at det frie Valg imellem flere Studiefag, som vi havde ment at kunne give de Studerende, har maattet begrænses mere, end vi fra først af havde tænkt os, fordi det Antal Fag, som overhovedet kunde gøres til Genstand for Universitetsundervisning, naar man paa den ene Side ikke mente at kunne udstrække denne til Indøvelse i saadanne rent praktiske Færdigheder som t. Ex. Bogholderi, og paa den anden Side maatte holde sig til Fakultetets egne Lærerkrafter og derhos tage fornødent Hensyn til, hvad der kunde paalægges de juridiske Medlemmer af

Finansvidenskab, Danmarks Statistik og Statistikens Theori maa forblive de principale Fag, ville vel ogsaa Alle erkende; men derhos bibeholder Hr. Frederiksen af juridiske Fag Forvaltnings- og Forfatnings-Ret, Folkeret og »økonomisk Lovgivning« (ogsaa betegnet som Formueret); endelig nævnes »en Fremstilling af andre Landes forfatnings- og forvaltningsretlige Forhold«, hvad der nu udgør en væsentlig Del af »statsvidenskabelig Encyclopædi«. Det er saaledes nærmest kun almindelig Statsret (for saa vidt den ikke falder ind under »Samfundslære») samt maaske politisk Historie (»Historie« nævnes, men om dermed er ment andet end økonomisk Historie, kan ikke ses), som ere udeladte.

dette ud over, hvad der i andre Retninger kræves af dem, ikke kunde strækkes væsentligt ud over de alt nu docerede Fag.

Den foreliggende Indstilling af statsvidenskabelige Professorer gaar altsaa ud paa at knytte to forskellige Examinere til det statsvidenskabelige Studium.

I. Statsvidenskabelig Embedsexamen bestaar af to Dele, af hvilke den første er den juridiske Fællesprøve (dansk Civilret I og II, Strafferet og Proces I og II, ialt fem Fag, i hvilke der examineres saavel skriftlig som mundtlig), den anden er en Prøve i dansk Statsret, Statistik, Nationaløkonomiens Theori, Nationaløkonomiens Politik (derunder Finansvidenskab) og Folkeret; i Statistik og Folkeret afholdes kun mundtlig, i de øvrige tre Fag saavel skriftlig som mundtlig Prøve. Ved Karakterberegningen betragtes Folkeret som Bifag, de fire andre Fag som Hovedfag, og der tillægges saaledes denne Del netop samme Vægt og Betydning som juridisk Embedsexamens anden Del, der omfatter 3 Hovedfag og 3 Bifag; ved begge Examinere bliver der altsaa en samlet Karakterværdi = Karakterer for 9 Enkeltfag, og det tør antages, at de omtrent ville kræve lige lang Studietid. I én Henseende er der imidlertid nu foreslaaet en ikke uvæsentlig Forskel imellem de to Examinere; medens ved juridisk Examen anden Del, for saa vidt den ikke tages sammen med første Del, skal tages senest 1 Aar derefter, er der ikke sat nogen saadan Tidsgrænse for anden Del af statsvidenskabelig Examen, hvis to Dele dog ligeledes kunne tages paa én

Gang. Grunden hertil er den, at der ikke bestaar en saa nøje Forbindelse imellem de Fag, der høre til hver af de to Dele, som ved juridisk Examen; det vil derfor ogsaa let kunne blive Tilfældet, at de Studerende formene, at de kunne opsætte deres Studium af de økonomiske Fag, indtil de have taget første Del — Noget, der i Virkeligheden er i Strid med de Forudsætninger, hvorpaa denne Examensorden bygger, og med disse Fags Natur, idet det her langt mindre gælder om Tilegnelse af en vis positiv Kundskabsmasse end om en Indleven i en for de fleste helt ny Opfattelse af omfattende Livsforhold, som kun naas ved længere Tids Syslen med disse Fag. Forudsætningen for en grundig Tilegnelse af dem er derfor netop, at Studiet af dem gaar jævnsides med hele det juridiske Studium, og den, der har forsømt dette, vil snart finde, at han vanskeligt i Løbet af et Aar vil kunne tilegne sig en virkelig økonomisk Viden, hvorfor man hellere bør indrømme ham den hertil fornødne Tid, end fremtvinge Prøven paa et for tidligt Tidspunkt. Der er vistnok saa meget mere Grund hertil, som det tør ventes, at Adskillige, som oprindelig have givet sig ind paa det juridiske Studium i den Hensigt at tage juridisk Embedsexamen, først paa et senere Stadium komme til den Erkendelse, at de strængt videnskabelige juridiske Fag, Romerret, Rethistorie og almindelig Retslære, ligge mindre for deres Evner og at de derfor ville gøre vel i at foretrække de økonomiske Fag, for hvilke Interessen ogsaa hyppigt først ret vaagner paa et mere fremskredet Stadium af Studierne.

En stor Fordel ved denne Ordning af statsvidenskabelig Examen opnaas derved, at det nu bliver muligt

at stille langt mere begrænsede Fordringer til de juridiske Kandidater, som ønske at underkaste sig ogsaa statsvidenskabelig Examen, end Tilfældet er nu. Medens en juridisk Kandidat i saa Fald nu kun fritages for Examination i dansk Retsencyclopedi og Folkeret og altsaa maa tage en Examen paa ikke mindre end 8 Fag, hvad der nok kan skræmme bort herfra, vil han nu kun behøve at underkaste sig en Tillægsexamen i de tre Fag: Nationaløkonomiens Theori og Politik samt Statistik, idet alle de andre Fag ere fælles for begge Examinere. Der er derfor al Grund til at vente, at »Candidati juris et politicae« i Fremtiden ikke ville blive en saadan Sjældenhed, som de hidtil have været, og Udsigten til at faa økonomisk Kundskab og Indsigt repræsenteret i Administrationen vil herigennem blive betydelig forøget.

Endnu skal kun bemærkes, at en statsvidenskabelig Kandidat, der har bestaaet Examen efter den nuværende Ordning, kan blive Kandidat efter den nye Ordning ved at tage den juridiske Fællesexamen, idet hans Karakterer i Nationaløkonomi og Finansvidenskab overføres som de to Karakterer i Nationaløkonomi og endvidere Karaktererne i dansk Statsret, Danmarks Statistik og Folkeret overføres.

Da den nye statsvidenskabelige Embedsexamen vil blive vanskeligere end den nuværende Examen og kræve en længere Studietid, idet de Fag, der falde bort, næppe ækvivalere Strafferet og Proces og derhos Civilretten vil blive krævet i større Omfang end i den nuværende »danske Retsencyclopedi«, maa man vistnok være belavet paa, at kun et mindre Antal af de nuværende statsvidenskabelige Studerende ville indstille sig til

samme, medens der paa den anden Side tør ventes Tilgang fra dem, der hidtil udelukkende have studeret Jura. Fakultetet har i alt Fald anset det for sandsynligt, at en større Del af de statsvidenskabelige Studerende fremtidig ville underkaste sig den nye økonomisk-statistiske Examen, der vel ikke giver den i Bkg. af 10. Juni 1851 § 5 nævnte fortrinlige Adgang til visse administrative Embeder, som nu vil blive forbeholdt dem, der have taget statsvidenskabelig Embedsexamen, men iøvrigt vil give samme Adkomst til Ansættelse i Statens Tjeneste, som ved nævnte Bkg. er tillagt statsvidenskabelige Kandidater, for saa vidt de erholde en tilsvarende juridisk Uddannelse. Fakultetet er derfor gaaet ud fra, at

II. Den nye økonomisk-statistiske Examen i Omfang og Vanskelighed omtrent bør svare til den nuværende statsvidenskabelige Examen og kræve omtrent samme Studietid som denne. Ligheden viser sig ogsaa deri, at man af de foran anførte Grunde har anset det for rettest at bibeholde de hidtilværende 10 Studiefag med nogle Modifikationer. Af de juridiske Fag vil saaledes kun Folkeret blive beholdt helt uforandret, medens dansk Forfatnings- og Forvaltningsret samles til »dansk Statsret«, der faar samme Omfang som ved juridisk Examen; almindelig Retslære, ligeledes i samme Omfang som for Jurister, træder istedenfor almindelig Statsret, og Formue- og Næringsret — svarende omtrent til anden Civilret og et Afsnit af første Civilret — istedenfor dansk Retsencyclopædi. Der bliver saaledes i Realiteten de samme juridiske Fag som hidtil; men ved Karakterberegning gælde de kun som Bifag ligesom statsvidenskabelig

Encyclopædi, der vil omfatte en Oversigt over de vigtigste Theorier med Hensyn til Staten og om Samfundets Bygning og Livsforhold (Sociologi) samt en Udsigt over de statsretlige Forhold og deres Udvikling i de vigtigste Lande (Statskundskab), og politisk Historie, der kun skal omfatte Tiden efter 1789, hvilket Tidsrum til Gengæld vil blive fremstillet i noget fyldigere Skikkelse, idet de Studerende henvises til de Forelæsninger, som holdes over dette Afsnit for de historiske Studerende i Almindelighed.

Af de her nævnte 6 Studiefag ville imidlertid kun fire blive Examensfag, idet Valget i saa Henseende overlades de Studerende selv, der kunne opgive hvilkenhelst fire af dem til Examen. Herved vil da vindes Plads for et fyldigere og mere indgaaende Studium af de økonomisk-statistiske Fag, end der hidtil har kunnet blive disse til Del, og der vil derfor ogsaa ved Examen blive tildelt dem en ganske anden Vægt end hidtil, idet man efter Skoleembedsexamens og Magisterkonferensens Mønster lader et af dem fremtræde som Hovedfag, hvorom da alle de andre Fag grupperes som Bifag.

I dette Øjemed samles de tidligere fire Fag: Nationaløkonomi, Finansvidenskab, Danmarks Statistik og Statistikens Theori samt sammenlignende Statistik til to Fag: Økonomi og Statistik, og det overlades de Studerende selv at vælge et af dem til Hovedfag. For saa vidt da Nationaløkonomi — der altsaa vil komme til at omfatte saavel Økonomiens Theori og Politik som Finansvidenskab og Økonomiens (baade den økonomiske Literaturs og den økonomiske Udviklings) Historie — vælges til Hovedfag, maa Kandidaten opgive et af ham selv valgt Hovedafsnit af de nationaløkonomiske Discipliner

— omtrent af samme Omfang som de nedenfor nævnte —, som han særlig har studeret ved Læsning af nogle Værker af den herhenhørende Literatur, som maa angives i hans petitum. Som Exempler paa saadanne Afsnit nævnes: Værdilære — Arbejderforhold — Handels- og Bankforhold — Finansvidenskab — den økonomiske Literaturs Historie. I dette Hovedafsnit gives da en særlig skriftlig Opgave til Besvarelse i Hjemmet eller i det statistiske Laboratorium, som nu vil blive oprettet, med Benyttelse af ethvert literært Hjælpemiddel, for hvilken skriftlige Opgave der gives en særskilt Karakter med dobbelt Værdi. Derhos vil der blive givet to skriftlige Opgaver i Økonomi, som besvares paa sædvanlig Maade i 3 Timer hver, og to mundtlige Prøver; Karaktererne for disse sammenregnes med Karaktererne for de to skriftlige Prøver til to Karakterer med dobbelt Værdi, saa at der ialt vil blive tre Karakterer givne for National-økonomi, alle med dobbelt Værdi. I Statistik, som omfatter baade Statistikens Theori og Danmarks Statistik samt sammenlignende Statistik, vil der ligesom hidtil blive givet en skriftlig Opgave til Besvarelse i 4 à 6 Timer, der dog bliver en Prøve saavel i Statistikens Theori som i Danmarks Statistik; Karakteren herfor sammenregnes med Karakteren for den mundtlige Prøve i Danmarks Statistik, der ligeledes har dobbelt Værdi, og derhos gives der en særlig Karakter med enkelt Værdi for mundtlig Prøve i Statistikens Theori.

Ialt vil der saaledes blive givet 9 Karakterer, hvoraf de 4 med dobbelt Værdi for Prøverne i Økonomi og Statistik, og disse Fag ville saaledes komme til at fremtræde med den Vægt, som der tilkommer dem ved et økonomisk-statistisk Studium.

Vælges Statistik til Hovedfag, bliver Ordningen i alt øvrigt den samme som ovenfor angivet; men den særskilte skriftlige Prøve i Hjemmet eller Laboratoriet vil da blive givet i Statistik, og det fordres da, at Kandidaten godtgør et mere indgaaende Kendskab til Statistikkens Theori og Sandsynlighedsregning samt tilige har gjort sig bekendt med nogle Værker af fremragende statistiske Forfattere.

Som foran berørt vil der fra 1. Septbr. 1892 blive aabnet et statistisk Laboratorium, i hvilket der vil blive givet de Studerende Lejlighed til at beskæftige sig mere indgaaende med statistiske Opgaver. Det er selvfølgelig ønskeligt, at de ville benytte dette og den Vejledning, som der vil blive givet dem til at anstille statistiske Undersøgelser, i saa stort Omfang som muligt, hvortil der aabnes dem fri Adgang; som Minimum forlanges det af enhver Kandidat, der indstiller sig til Examen, at han kan fremlægge Attest fra vedkommende Professor om regelmæssig og stadigt at have besøgt Laboratoriet mindst 1 Gang ugentlig, 3 Timer ad Gangen, i et Halvaar, og for saa vidt Statistik vælges til Hovedfag, i to Halvaar. Det er at haabe, at dette nye Hjælpe-middel ved det statistiske Studium maa blive flittigt benyttet af de Studerende, selv om de ikke just vælge Statistik til deres Hovedfag; thi ogsaa for Studiet af Økonomien har jo nutildags Indsigten og Øvelsen i statistiske Undersøgelser en stor Betydning.

Det tør ventes, at det vil blive erkendt baade af de Studerende selv og af dem, hos hvem de søge Ansættelse, det være sig nu i Statens eller i Privates Tjeneste, at den nye økonomisk-statistiske Examen med det dertil knyttede Studium vil give de Studerende

en grundigere Uddannelse end hidtil og dermed, selv om Examensfagenes Antal er bleven formindsket, gøre dem fuldt saa vel skikkede til de forskellige Virksomheder indenfor Centraladministrationen, hvortil de statsvidenskabelige Studerende hidtil have haft Adgang. I saa Henseende maa det navnlig fremhæves, at de Studerende ved at vælge de fire juridiske Fag blandt de sex valgfrie Fag ville erholde ganske den samme juridiske Uddannelse, som de statsvidenskabelige Kandidater hidtil have faaet; det er kun ved Karakterberegningen, at de i Forhold til Hovedfaget fremtræde som Bifag, medens Fordringerne til Omfanget af de Studerendes Kundskaber i disse Fag forblive uforandrede, tildels lidt større. Derhos staar det de Studerende, der ikke mene at have Brug for saa megen juridisk Viden, frit at nøjes med to af de juridiske Fag og dertil at føje Historie og statsvidenskabelig Encyclopædi, ligesom jo andre Kombinationer ere mulige. Studiet vil saaledes kunne afpasses efter forskellige Krav, medens det i sin Helhed i de fleste Sammensætninger omtrent vil faa samme Omfang og Vanskelighed som det nuværende statsvidenskabelige Studium.

Januar 1892.
